

Spor Yapan ve Spor Yapmayan Bireylerin Benlik Saygısı ve Risk Alma Düzeylerinin İncelenmesi (Erzurum İli Örneği)

İsmail AKTAŞ, Yüzüncü Yıl Üniversitesi BESYO

S. Erim ERHAN, Atatürk Üniversitesi BESYO

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, spor yapan ve spor yapmayan bireylerin farklı sosyo-demografik özelliklere göre benlik saygısı ve risk alma düzeylerinin araştırılmasıdır. Araştırmanın örneklemini, Erzurum'da bulunan, tesadüfi yollarla belirlenen 208 spor yapan ve 102 spor yapmayan katılımcı, cinsiyet değişkenine göre ise 220 erkek ve 90 bayan katılımcı toplamda 310 birey oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan bireylere Arıcak tarafından geliştirilen "Benlik Saygısı Ölçeği" ve Weber, Blais ve Betz tarafından hazırlanmış olan daha sonra Weber ve Blais tarafından kısaltılmış olan (DOSPERT) "Risk Alma Ölçeği" uygulanarak veriler elde edilmiştir. Verilerin çözüm ve değerlendirilmesinde SPSS 20 (Statistical package for social sciences) paket programı kullanılmış ve anlamlılık $P<0,05$ alınmıştır. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığını test etmek için Shapiro – Wilk testi uygulanmış ve normal dağılıma uygun olmadığı görülmüştür. Katılımcıların cinsiyetlerine ve spor yapma durumlarına göre benlik ve risk alma düzeyleri arasında fark olup olmadığına Mann – Whitney U testi ile katılımcıların yaş gruplarına ve medeni durumlarına göre benlik ve risk alma düzeyleri arasında fark olup olmadığına Kruskal- Wallis testi uygulanarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda; yaş, cinsiyet, spor yapma durumu, medeni hal gibi değişkenlere göre araştırma kapsamında katılımcı bireyler arasında benlik saygısı ve risk alma düzeyleri arasında farklılıklar belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Risk, Risk Alma.

Investigation of Self-Respect and Risk-Taking Level of Individuals doing Sport or not (The Example of Erzurum Province)

ABSTRACT

In this study it was aimed to analyse individuals' level of self-respect and risk-taking who both doing sport and not doing in respect of different socio-demographic aspects. The subjects in this study included 208 individuals who do sport and 102 individuals who do not sport, in respect of genders, 220 male and 90 female totally 310 individuals who live in Erzurum and subjects were chosen randomly. The data was collected by applying the individuals risk taking scale (DOSPERT) which was developed by Weber, Blais and Betz and later shortened by Weber and Bias and self-respect scale developed by Arıcak. SPSS20 programme was used for assessment and analysis of the data and significance was determined as $P<0,05$. Shapiro-Wilk Normality test was applied in order to analyse whether the distribution of the data was normal or not and it was observed the data was not normally distributed. Mann Whitney U test was applied in order to find out whether there was difference between the level of self-respect and risk taking in respect of gender and doing sport and Kruskal- Wallis test was applied in respect of age and marital status. According to results it was found out that there were differences between the level of self- respect and risk taking in respect of the criterias such as age, gender, status of doing sport and marital status.

Key Words: Self, Self-Respect, Risk, Risk-Taking.

GİRİŞ

Bireyin çeşitli kişilik özelliklerine ne derece sahip olduğunu ya da kişinin kendisini algılama biçimi olarak tanımlayabileceğimiz “benlik” kavramının insan hayatında çok büyük yeri vardır (Bıyıklı, 1989; Yalom, 2000). Allport’ a göre benlik tasarımı; bireyin kendini oluşturma gücü, bireyin kendine olan “bu benim, bunu ben yapabilirim” dediği yönüdür (Tan, 1986). Bir başka tanıma göre, bireyin kişiliğine ilişkin kanıları ve bireyin kendi kişiliği hakkındaki görüş tarzı olarak ifade edilmektedir. Bireyin ne olduğu ve çevresince nasıl tanındığı hakkında bilinçliliği olarak da tanımlanmaktadır (Akgül, 2001).

Benlik saygısı bireyin, ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir. İnsanların birey olarak, değerleri konusunda vardıkları kanıdır. Kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması ve kendinden hoşnut olmasıdır (Yavuzer, 2012). Kişi kendini eleştirebilir ya da kendini tümünden olumlu bulabilir. Kişinin kendini beğenmesi, kendi benliğine saygı duyması için üstün niteliklerinin olması gerekmez. Çünkü benlik saygısı, kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma, kendini olumlu, beğenilmeye, sevmeye değer bulma ve özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 1998).

Risk, insan zihninde tehlikeli bir kavram olarak yer edinmekte ve ileride ortaya çıkması beklenen, kesin olmayan olayları belirtmektedir. Dolayısıyla, risk istenmeyen bir olayın meydana gelebilmesinin belirsiz olma durumu olarak açıklanmaktadır. Ayrıca risk önceden planlanan amaçlara ulaşmayı etkileyen her türlü engel olarak ifade edilmektedir (Özer, Gürpınar, 2005).

Literatürde risk algısı kavramı ilk kez 1960 yıllarında kullanılmıştır. Araştırmacı tüketicilerin satın alma davranışının, sonuçların belirsiz olması ve bazen de istendiği gibi olmaması nedeniyle risk içerdiği iddia edilmiştir. 1970’lerde psikologlar insanların risklere karşı tepkilerinin belirlenmesi için riskli davranışların, riskli kararların ve risk algılarının araştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Teknolojik gelişimle birlikte risk algısı yaşamın her alanında kullanılmaya başlanmıştır (Deniz, Erciş, 2008). 1970’lerden bu yana risk algısına yönelik yapılan çalışmalar, bazı tehlikelerin neden daha riskli algılandığını ya da bazı kişilerin neden aynı riski farklı şekilde algıladığını araştırmaktadır. Algılanan risk, özellikle 20. yüzyılın ilk yarısında bir davranış biçimi olarak ortaya çıkmış özellikle nükleer teknoloji gibi yeni kullanılmaya başlanan teknolojilere karşı insanların olup olmadığının göstergesi olarak belirtilmiştir (Yıldırım, 2007).

Spor dünyasında da her gün sporcular çeşitli risklerin altında aktivitelerine devam etmektedir. Bu risklerin bir bölümü sporcuların performansını olumsuz yönde etkilerken, bir bölümü de sportif yaralanmalara yol açmaktadır. Risk sporun ayrılmaz bir unsurudur. Sportif faaliyetlerin değişkenliği, karmaşıklığı ve sportif

beklentilerin hızla değişmesi, spor kulüplerinin mevcut durumlarını yeniden ortaya koymalarını, belirsizliklerin saptanmasını, geleceğin tanımlanmasını ve hızlı değişime uyum sağlayabilmeleri için yeni stratejilerin belirlenmesini ve uygulanmasını gerektirir. Spor örgütlerinin ve takımlarının başarısı; varlıklarını ve başarılarını sürdürebilmek ve geliştirebilmek için faaliyet gösterdikleri tüm alanlarda karşı karşıya kalabilecekleri risklerin üstesinden gelebilmesiyle doğru orantılıdır (Gök, 2006; Gök, Balcı, 2006).

Bu çalışmanın amacı spor yapan ve spor yapmayan bireylerin benlik saygısı ile risk alma düzeylerinin incelenmesi olarak açıklanabilir. Bu kapsamda çalışmaya katılan bireylerin benlik saygısı ve risk alma düzeylerini, farklı sosyo-demografik özelliklere göre inceleyip bu çerçevede oluşturulan bazı hipotezlerin doğruluğu araştırılmıştır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu: Araştırmanın evrenini Erzurum ilindeki spor yapan ve spor yapmayan tüm bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Erzurum'da bulunan, tesadüfî yollarla belirlenen spor yapma durumuna göre, 208 spor yapan ve 102 spor yapmayan (220 erkek ve 90 bayan) olmak kaydıyla toplamda 310 birey oluşturmaktadır.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmaya katılan bireylerin kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla toplamda 15 sorudan (yaşınız, cinsiyetiniz, doğum yeriniz, medeni durumunuz, kiminle yaşıyorsunuz, eğitim durumunuz, babanızın eğitim durumu, annenizin eğitim durumu, aylık ortalama geliriniz, ailenizin aylık ortalama geliri, ailenizin yaşadığı yer, spor branşınız, ne düzeyde sporla uğraşıyorsunuz, branşınızla ne zamandan beri uğraşıyorsunuz, branşınızla ne sıklıkla uğraşıyorsunuz) oluşan form, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Benlik Saygısı Ölçeği: Araştırmada, bireylerin benlik saygısı düzeylerini ölçebilmek için Arıcak (1999), tarafından geliştirilen Benlik Saygısı Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Ölçek, 5'li likert tipi derecelendirmeye düzenlenmiş ve araştırmaya katılan öğrencilerden her maddeyi okuyup; "tamamen katılıyorum", "katılıyorum", "kararsızım", "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir. Araştırmadaki güvenirlik değeri (Cronbach's Alfa Değeri) .82'dir. Yapılan çalışmada ise güvenirlik değeri (Cronbach's Alfa Değeri) .91 olarak hesaplanmıştır.

Ölçek, beş faktöre ayrılmıştır ve kuramsal olarak benlik saygısının; benlik değeri, kendine güven, depresif duygulanım, kendine yetme, başarıya ve üretkenlik şeklinde boyutları olduğu için ölçekte bu boyutlar oluşturulmuş ve ifadeler şöyle sıralanmıştır (Arıcak, 1999).

1. Benlik Değeri: Kendinde olan ve olması gereken özelliklere bir değer verme durumudur. Bu faktörde yedi madde (1, 13, 16, 19, 22, 27, 29) bulunmaktadır.
2. Özgüven: Daha çok kendi özelliklerine bir değer atfetme ve bu değerler sayesinde kendini onaylama durumudur. Bu faktör, dokuz madde (5, 8, 9, 10, 11, 17, 20, 21, 25) ile ifade edilmiştir.
3. Depresif Duygulanım: Bireyin kendini daha çaresiz, daha zayıf ve güçsüz olduğunu algılaması durumudur. Bu faktör altında beş ifade (3, 4, 6, 12, 31) bulunmaktadır.
4. Kendine Yetme: Bireyin zihinsel ve davranışsal anlamda kendi beklentilerini ve hedeflerini gerçekleştirme durumudur. Bu faktör beş madde (14, 15, 24, 26, 30) ile ifade edilmiştir.
5. Başarma ve Üretkenlik: Bireyin kendini yeterince başarılı ve faydalı görme durumudur. Bu faktör altı madde (2, 7, 18, 23, 28, 32) ile ifade edilmiştir.

DOSPERT (Domain-Specific Risk-Taking) Risk Alma Ölçeği: Araştırmada, bireylerin risk alma davranışlarını ölçen ilk olarak 2002 yılında Weber, Blais ve Betz tarafından hazırlanmış olan ve ahlaki, sosyal, sağlık, eğlence ve finansal açıdan bireylerin risk almasını ölçen "DOSPERT Ölçeği" kullanılmıştır (Gök, 2006). Skala 2006 yılında Blais ve Weber tarafından kısaltılmıştır. Araştırmamızda 2006 yılında kısaltılan skala kullanılmıştır. Araştırmadaki güvenilirlik değeri (Cronbach's Alfa Değeri) .83 olarak hesaplanırken (Blais, Weber, 2006); çalışmamızda ise güvenilirlik değeri (Cronbach's Alfa Değeri) .89 olarak hesaplanmıştır.

Skala 'Tehlikeyi Kanıksama ve Risk Alma Arasındaki İlişkinin Özel Güvenlik Personeli Üzerinde İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi' çalışmasında Türkçeye çevrilmiştir (Gürsel, 2010). Skalada yedili likert tipi ölçek kullanılmıştır ve araştırmaya katılan öğrencilerden her maddeyi okuyup; "kesinlikle yapmam", "büyük olasılıkla yapmam", "yapmam", "kararsızım", "yaparım", "büyük olasılıkla yaparım", "kesinlikle yaparım" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir. Skalada beş alanda toplam 30 soru bulunmaktadır. Ahlaki alan, 6, 9, 10, 16, 29, 30. sorulardan, sosyal alan, 1, 7, 21, 22, 27, 28. sorulardan, sağlık alanı, 5, 15, 17, 20, 23, 26. sorulardan, eğlence alanı, 2, 11, 13, 19, 24, 25. sorulardan, finansal alan, 3, 4, 8, 12, 14, 18. sorulardan oluşmaktadır. Skalaya göre belirtilen beş alanda bireylerin ne kadar risk almaya istekli oldukları ölçülmektedir.

Verilerin Analizi: Shapiro-Wilk normal dağılım testi sonucunda verilerin normal dağılıma uymadığı saptanmıştır. Yaş grupları, medeni durum ile benlik alt boyutları, risk alt boyutları arasında fark olup olmadığını belirlemek için Kruskal-Wallis Testi, cinsiyet, spor yapma durumu ile benlik alt boyutları, risk alt boyutları arasında fark

olup olmadığını belirlemek için ise Mann-Whitney U testi kullanarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1: Araştırmaya katılan bireylerin yaş gruplarına göre benlik ve risk alma düzeylerinin Kruskal-Wallis testi ile karşılaştırması.

	Yaş	N	Ort	SS	f	p
Depresif Duygular	17-20	78	18.76	3.67	8.25	.041*
	21-24	161	17.75	4.11		
	25-28	43	19.62	3.64		
	29-32	19	18.15	3.56		
	33 ve üstü	9	20.22	4.63		
Kendine Yetme	17-20	78	19.18	3.63	9.33	.025*
	21-24	161	19.21	3.88		
	25-28	43	20.39	3.55		
	29-32	19	21.21	3.47		
	33 ve üstü	9	20,44	4.58		
Başarma ve Üretkenlik	17-20	78	23.26	3.82	13.56	.004*
	21-24	161	21.96	4.02		
	25-28	43	24.18	4.03		
	29-32	19	23.63	3.89		
	33 ve üstü	9	24.22	4.26		
Benlik Puanı	17-20	78	123.21	17.85	10.00	.019*
	21-24	161	117.27	19.54		
	25-28	43	126.62	19.76		
	29-32	19	124.21	19.27		
	33 ve üstü	9	126.44	24.71		
Risk Alma Puanı	17-20	78	103.70	29.02	2.77	.42
	21-24	161	99.07	31.45		
	25-28	43	106.32	23.72		
	29-32	19	100.68	19.36		
	33 ve üstü	9	90.44	19.99		

Yaş değişkenine göre Tablo 1 de yer alan test sonuçları incelendiğinde yaşlar arasında Depresif duygular alt boyutu puanları açısından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Depresif duygular alt boyutunda en az puanın 21-24 (17.75 ± 4.11) yaşları arasında en fazla puanın ise 33 yaş ve üzerinde (20.22 ± 4.63) olduğu görülmektedir. Yaşlar arasında kendine yetme alt boyutu puanı karşılaştırıldığında

da anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. En yüksek puan 33 yaş ve üzerine (20.44 ± 4.58) ait iken en az puan 17-20 (19.18 ± 3.63) yaş grubuna aittir. Anlamlılığa başarma ve üretkenlik alt boyutunda da rastlanmakta olup en az puan 21-24 (21.96 ± 4.02) yaş grubuna ait olup en yüksek puan ise 33 ve üzeri (24.22 ± 4.26) yaş grubuna aittir. Benlik puanlarında da 33 yaş ve üzeri (126.33 ± 24.71) puana sahipken en düşük puan 21-24 (117.27 ± 19.54) yaş grubuna aittir. Risk alma puanları açısından karşılaştırıldığında her hangi bir anlamlı farklılık olmamasına rağmen en az puan 33 yaş ve üzeri (90.44 ± 19.99) grubuna ait iken en fazla puan 25-28 (106.32 ± 23.72) yaş grubuna aittir.

Tablo 2: Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine göre benlik ve risk alma düzeylerinin Mann-Whitney U testi ile karşılaştırması

	Cinsiyet	N	Ort	SS	z	p
Kendine Yetme	Kadın	90	20.50	3.63	-2.22	.026*
	Erkek	220	19.48	3.85		
Ahlaki	Kadın	90	13.17	7.90	-2.76	.006*
	Erkek	220	15.52	7.69		
Sağlık	Kadın	90	16.16	7.70	-5.95	.000*
	Erkek	220	22.05	7.46		
Risk Alma	Kadın	90	93.01	30.48	-3.25	.001*
	Erkek	220	104.40	27.79		
Benlik	Kadın	90	121.31	19.55	-.301	.764
	Erkek	220	120.53	19.58		

Cinsiyet değişkenine göre Tablo 2 de yer alan test sonuçları incelendiğinde kadınlar ile erkekler arasında kendine yetme alt boyutu puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kendine yetme puanı kadınlarda (20.50 ± 3.63) erkeklere göre (19.48 ± 3.85) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ahlaki risk alma puanlarında da kadın ve erkek arasında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Erkeklerin ahlaki risk alma puanlarının (15.52 ± 7.69) kadınların ahlaki risk alma puanlarından (13.17 ± 7.90) daha yüksek olduğu görülmektedir. Sağlık açısından risk alma puanları karşılaştırıldığında kadın ve erkekler arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkeklerin puanları (22.05 ± 7.46) kadınların sağlık risk alma puanlarından (16.16 ± 7.70) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın ve erkeklerin toplam risk alma puanları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkeklerin genel risk alma puanlarının (104.40 ± 27.79) kadınların genel risk alma puanlarından (93.01 ± 30.48) daha yüksek olduğu dolayısı ile erkeklerin kadınlara göre daha fazla risk alma eğilimde olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadın ve erkeklerin benlik puanları karşılaştırıldığında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, kadınların benlik puanları (121.31 ± 19.55) ile erkeklerin benlik puanlarının (120.53 ± 19.58) olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumlarına göre benlik ve risk alma düzeylerinin Kruskal- Wallis testi ile karşılaştırması

	Medeni D.	N	Ort	SS	f	p
Depresif Duygular	Evli	28	19.82	3.88	8.01	.018*
	Bekâr	278	18.27	3.94		
	Boşanmış	4	14.50	3.78		
Başarma ve Üretkenlik	Evli	28	24.32	4.15	7.01	.030*
	Bekâr	278	22.65	4.02		
	Boşanmış	4	20.00	2.16		
Risk Alma	Evli	28	92.28	28.43	3.85	.146
	Bekâr	278	101.75	29.05		
	Boşanmış	4	116.75	20.79		
Benlik Puanı	Evli	28	128.28	19.90	6.44	.040*
	Bekâr	278	120.21	19.37		
	Boşanmış	4	106.00	16.75		

Medeni durum değişkenine göre Tablo 3 de yer alan test sonuçları incelendiğinde Depresif duygular alt boyutu puanları açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Depresif duygular alt boyutu puanları en yüksek evliler iken (19.82 ± 3.88) en düşük puan (14.50 ± 3.78) boşanmış bireylere ait olduğu görülmektedir. Başarma ve üretkenlik alt boyutunda da medeni durumlarına göre anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Başarma ve üretkenlik puanları en az (20.00 ± 2.16) boşanmış bireylerde iken en yüksek puan (24.32 ± 4.15) evli bireylerde olduğu gözlenmiştir. Risk alma toplam puanlarında medeni durumlar arasında anlamlı bir fark olmamasına rağmen risk alma puanları en yüksek boşanmış kişilerde (116.75 ± 20.79) gözükmekte en az puan ise evli bireylerde (92.28 ± 28.43) gözükmektedir. Medeni durumlar açısından benlik puanları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Benlik puanı açısından en yüksek puan (128.28 ± 19.90) evli bireylere ait iken en az puan (106.00 ± 16.75) boşanmış bireylere aittir.

Tablo 4: Araştırmaya katılan bireylerin spor yapma durumuna göre risk alma düzeylerinin Mann-Whitney U testi ile karşılaştırması

	Spor Y.D.	N	Ort	SS	z	p
Ahlaki Risk Alma	Spor	202	16.49	3.63	-5.59	.000*
	Yapan					
	Spor	108	11.75	3.85		
	Yapmayan					
Finansal Risk Alma	Spor	202	18.51	7.90	-4.37	.000*
	Yapan					
	Spor	108	14.65	7.69		
	Yapmayan					
Sosyal Risk Alma	Spor	202	27.95	7.70	-2.16	.030*
	Yapan					
	Spor	108	26.15	7.46		
	Yapmayan					
Sağlık Risk Alma	Spor	202	21.62	7.79	-4.13	.000*
	Yapan					
	Spor	108	17.93	7.85		
	Yapmayan					
Toplam Risk Alma	Spor	202	104.96	19.55	-3.31	.001*
	Yapan					
	Spor	108	93.86	19.58		
	Yapmayan					

Katılımcıların spor yapıp yapmama durumuna göre Tablo 4 de yer alan Risk alma puanları incelendiğinde puanlar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Katılımcıların Ahlaki risk alma puanları karşılaştırıldığında spor yapan bireylerin puanları (16.49 ± 3.63) spor yapmayan bireylerin puanlarından (11.75 ± 3.85) yüksek olduğu gözükmetedir. İki grup arasında da finansal risk alma puanları arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Spor yapan grubun finansal risk alma puanının (18.51 ± 7.90) spor yapmayan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Gruplar arasında sosyal risk alma puanları açısından da farklılık bulunmuştur. Spor yapan grubun puanı (27.95 ± 7.70) spor yapmayan grubun puanından (26.15 ± 7.46) yüksek olduğu görülmektedir. İki grup arasındaki farklılık sağlık puanlarında da gözlemlenmiştir. Spor yapan grup puanı (21.62 ± 7.79) spor yapmayan grup puanından (17.93 ± 7.85) yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Toplam Risk alma puanları arasında da spor yapan grup lehinde (104.96 ± 19.55) anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada bulgularına göre benlik saygısı ölçeğinden elde edilen istatistiksel bilgilere dayanarak yaş değişkenine göre ankete katılan bireyler arasında “33 yaş ve üzeri” katılımcıların ölçeğin alt boyutlarından olan kendine yetme boyutunda bireylerin puanları diğer katılımcılara oranla daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca aynı ölçeğin başarı ve üretkenlik alt boyutunda da aynı bireylerin puanları yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçlarından elde edilen veriler göz önünde bulundurularak daha yüksek yaşta bireylerin kendi ihtiyaçlarını diğer yaş gruplarına oranla daha yüksek düzeyde karşılayabildikleri sonucuna varılabilir. Aynı zamanda bu bireylerin diğer bireylere göre karşılaştıkları durumlar karşısında daha fazla üretkenlik ve bu doğrultuda başarı gösterebildikleri sonucuna varılabilir.

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılardan ‘17-20 yaş’ grubundaki bireylerin benlik saygısı diğer bireyler arasında en düşük puana sahiptir. Bu sonuçlar doğrultusunda yaş değişkeni arttıkça benlik saygısının yükseldiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Araştırmamızda elde edilen bilgileri doğrular nitelikte birden fazla araştırma vardır. İlgili yazında Mullis ve arkadaşları benlik saygısının yaşla birlikte arttığını, fakat farklı olarak cinsiyete göre benlik saygısı düzeyinin değişmediğini belirtmiştir (Mullis vd., 1992). Üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka araştırmada 20-25 yaş grubundakilerin 17-19 yaş grubuna göre daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları saptanmıştır (Başkara, 2002).

Araştırmamızın bulguları da literatürle aynı doğrultuda paralellik göstermektedir. Bu durum yaşın ilerlemesiyle birlikte bireylerin olgunluk sürecine girmeleri ve olaylara daha gerçekçi yaklaşım yaşamın gereklerine daha başarılı uyum sağlamaları ile açıklanabilir. Literatürdeki birçok araştırma bu olguyu desteklemektedir (Maşrabacı, 1994., Gürkan, 1999., Bal, 2003).

Yaş değişkenine göre risk alma puanları göz önüne alındığında “33 yaş ve üzeri” bireylerin risk almaktan kaçındığı dikkat çekmektedir. Gullone ve arkadaşlarının ergenler üzerinde yaptıkları araştırma sonuçlarında, yüksek yaşta ergenlerin daha düşük yaşta ergenlere oranla daha fazla risk aldığı görülmektedir (Gullone vd., 2000). Bayar (1999)’ ın yaptığı bir araştırmaya göre ise bireylerin risk alma davranışları lise son sınıfa kadar arttığı üniversite döneminde azaldığı gözlemlenmiştir. Bu araştırma verileri ve araştırmamızın verileri paralellik göstermektedir. Fakat farklı bu iki durum, kullanılan anketlerin özellikleri, kültürel farklılıklar veya yaş düzeyi sebebiyle birbirinden farklı değerlendirilebilir.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak elde edilen bulgular ışığında, araştırmamızda benlik saygısı ölçeğinin alt boyutlarından kendine yetme boyutunda araştırmaya katılan bayan bireylerin puanları erkek katılımcılara göre daha fazla

bulunmuştur. Le Compte (1983), Westeway ve Skuy (1984), Çuhadaroğlu (1985) yaptıkları araştırmalarda bayanların benlik saygısı puanlarını erkeklere oranla daha yüksek bulduklarını açıklamışlardır. Elde edilen bu veriler araştırmamızda bulunan bulgularla paralellik göstermektedir. Bütün bu veriler kızların puberte dönemine erkeklerden daha önce giriyor olmaları sonucuyla doğru orantılı olabilir (Özkan, 1994).

Bireylerin risk alma düzeyleri cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde ise erkek katılımcıların bayanlara oranla ahlaki yönden risk alma puanları daha yüksek bulunmuştur. Elde ettiğimiz sonuçlar literatürde risk alma ile ilgili yapılan araştırmalarla örtüşmektedir (Arnett, Balle-Jensen, 1993; Greene vd., 2000). Bu bulgu toplumsal rollerin belirginleşmesiyle de ilgili olabilir. Toplum erkeklere göre kızlardan cinsiyet kalıp yargılarına uygun biçimde davranmasını beklemekte, bu da kızların birtakım riskli davranışları göstermesini engellemektedir (Wichstrom, 1999). Kültür tarafından kısıtlanma erkeklerin kızlara göre daha fazla risk almasına neden olmaktadır (Arnett, 1992).

Medeni durum değişkeninde evli bireylerin depresif duygular alt boyutunda yüksek puanlara sahip olmaları, bu bireylerin hayatlarını aileleriyle paylaşmaları ve bu paylaşımın getirdiği birtakım sorumluluklar ve bu sorumluluklar sebebiyle oluşan olumsuz duyguların bir sonucu olarak açıklanabilir. Buna paralel olarak boşanmış bireylerin düşük puanlara sahip olmaları da bu bireylerin bu sorumluluklardan kurtulduklarını düşünerek hayatlarına devam edebildiğini göstermektedir. Ancak araştırmamızdan da anlaşıldığı üzere karşılaşılan bu sorumluluklar bireyin benlik saygısını yükseltmektedir. Nitekim araştırmamızda evli bireylerin boşanmış bireylere oranla benlik puanlarının daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Veriler bize risk alma konusunda boşanmış bireylerin evli bireylere oranla daha yüksek puanlara sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuç benlik saygısı sonuçlarıyla doğrudan bağdaştırılabilir çünkü evli bireyler sorumlulukları sebebiyle riskli kararlar vermekten kaçınırken bu durumun aksine boşanmış bireyler daha fazla riskli davranışlarda bulunabilirler.

Spor yapan bireylerin risk alma düzeyleri değerlendirildiğinde spor yapmayan bireylere oranla daha yüksek puanlara sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu duruma paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur (Mountaineers, 1975; Slinger, Rudestam, 1997). Bu durum spor yapan bireylerin kendilerine olan güvenlerinin yanı sıra müsabakalar esnasında karşılaştıkları olaylar karşısında anında karar vermeleri gerektiği için sporcuların risk alma düzeylerinin yüksek olması gerektiği sonucuyla açıklanabilir.

Sonuç olarak, yaş ilerledikçe benlik saygısının arttığı ve bireylerin risk alma düzeylerinde azalma olduğu söylenebilir. Cinsiyet açısından kadınların daha yüksek benlik algısına sahipken risk alma düzeylerinin daha düşük olduğu söylenebilir.

Medeni durumun benlik ve risk alma düzeylerini etkilediği ve spor yapan bireylerin ise daha fazla risk alma potansiyeli olduğu söylenebilir. Daha sonra yapılacak çalışmalar için çalışma örnekleminin daha geniş tutulması, farklı psikolojik etmenleri barındıran değişkenlerle karşılaştırmalar yapması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Akgül, B.D. (2001). *Müzik Eğitimi Alan ve Almayan Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arıca, O.T. (1999). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik Saygısı ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arnett, J., Balle-Jensen, L. (1993). *Cultural Bases of Risk Behavior: Danish Adolescents*, Child Development, 64: 1842-1855.

Arnett, J. (1992). *Socialization and Adolescent Reckless Behavior: A Reply to Jessor*, Developmental Review, 12: 391-409.

Bal, Ü. (2003). *Hastanede Çalışan Hemşire ve Diğer Bayan Sağlık Personelinin Benlik Saygıları ve Atılganlık Düzeylerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Başkara, S.V. (2002). *Özsaygının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Bayar, N. (1999). *Ergenlerde Risk Alma Davranışı: İçtepisellik, Aile Yapısı ve Demografik Değişkenler Açısından Gelişimsel Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bıyıklı, L. (1989). *Bedensel Özürlü Çocukların Benlik Kavramı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi.Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Blais, A.R., Weber, E.U. (2006). *A Domain Specific Risk Taking Scale For Adult Populations*, Judgment and Decision Making, 1: 33-47.

Çuhadaroğlu, F. (1985). *Gençlerde Benlik Saygısı İle İlgili Bir Araştırma*, XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi (serbest bildiri). Çukurova Univ Tıp Fak Ekim: 107-108.

Deniz, A., Erciş, A. (2008). *Kişilik Özellikleri İle Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22: 301-330.

Gök, Y., Balcı, V. (2006). *Türkiye Birinci Voleybol Liginde Yer Alan Spor Kulüplerinin Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi*, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Muğla.

Gök, Y. (2006). *Türkiye Voleybol Birinci Liginde Yer Alan Spor Kulüplerinin Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Greene, K., Krmar, M., Walters, L.H., Rubin, D.L., Hale, O.L. (2000). *Targeting Adolescent Risk-Taking Behaviors: The Contributions of Egocentrism and Sensation-Seeking*, Journal of Adolescence, 23: 439-461.

Gullone, E., Moore, S., Moss, S., Boyd, C. (2000). *The Adolescent Risk-Taking Questionnaire Development and Psychometric Evaluation*, Journal of Adolescent Research, 15: 231-250.

- Gürkan, H. (1999). *Üniversite Öğrencilerinde Kendilik Saygısı ile Depresyon ve Anksiyete İlişkisinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Gürsel, S. (2010). *Tehlikeyi Kanıksama ve Risk Alma Arasındaki İlişinin Özel Güvenlik Personeli Üzerinde İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Le Compte, W. (1983). *Self-esteem and Trait Anxiety in Turkey a New Bottle for Some Iare Old Wine*, Boğaziçi University Journal, 8: 65-79.
- Maşrabacı, T.S. (1994). *Hacettepe Üniversitesi Birinci Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mountaineers, F.P. (1975). *Mountaineering: The Freedom of the Hills*, The Mountaineers.
- Mullis, A.K., Mullis, R.L., Normandin, D. (1992). *Cross-sectional and Longitudinal Comparisons of Adolescent Self-esteem*, Adolescence, 27(105): 51-60.
- Özer, L., Gülpınar, S. (2005). *Hizmet Sektöründe Tüketicilerin Algıladıkları Riskler: Hava Yolları Sektöründe Bir Araştırma*, Journal of Commerce, 49.
- Özkan, İ. (1994). *Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler*, Düşünen Adam, 7: 4-9.
- Parsons, J.T., Siegel, A.W., Cousins, J.H. (1997). *Late Adolescent Risk-taking: Effects of Perceived Benefits and Perceived Risks on Behavioral Intentions and Behavioral Change*, Journal of Adolescence, 20: 381-392.
- Slanger, E., Rudestam, K.E. (1997). *Motivation and Disinhibition in High Risk Sports: Sensation Seeking and Self-efficacy*, Journal of Research in Personality, 31: 355-374.
- Tan, H. (1986). *Psikolojik Yardım İlişkileri: Danışma ve Psikoterapi*, MEB. 2.Baskı, İstanbul.
- Weber, E.U., Blais, A.R., Betz, N.E. (2002). *A Domain Specific Risk Attitude Scale: Measuring Risk Perceptions and Risk Behaviors*, Journal of Behavioral Decision Making, 15: 263-290.
- Westaway, M., Skuy, M. (1984). *Self-esteem and the Educational and Vocational Aspirations of Adolescent Girls in South Africa*, South African Journal of Psychology, 14: 113-117.
- Wichstrom, L. (1999). *The Emergence of Gender Difference in Depressed Mood During Adolescence: The Role of Intensified Gender Socialization*, Developmental Psychology, 35: 232.
- Yalom, I.D. (2000). *Momma and the Meaning of Life: Tales of Psychotherapy*, Harper Collins, New York.
- Yavuzer, H. (2012). *Eğitim ve Gelişim Özellikleri ile Okul Çağı Çocuğu*, 15. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, F. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algılamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1998). *Gençlik Çağı*, 2. Baskı, Özgü Yayınevi, İstanbul.